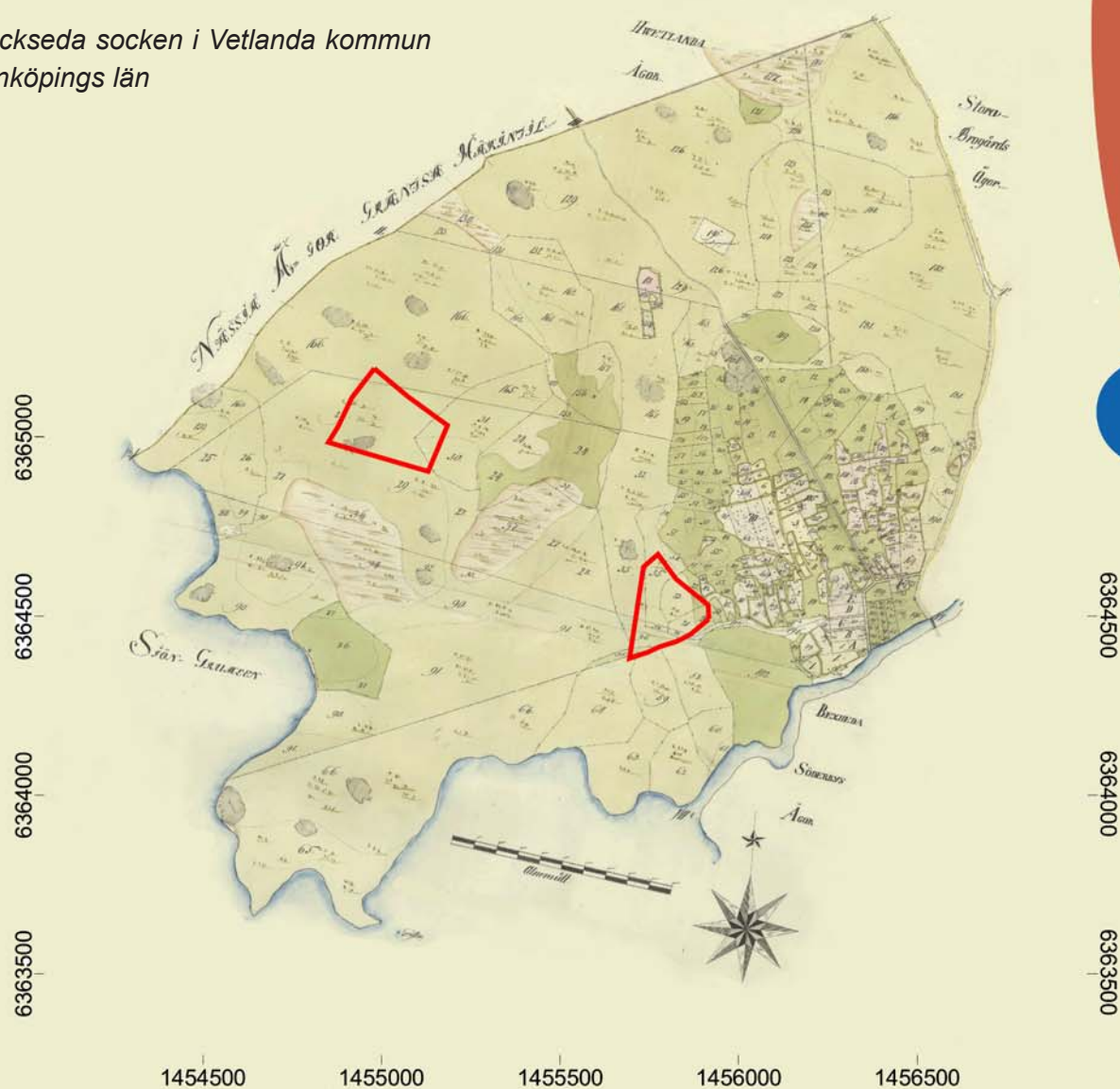

Arkeologisk utredning etapp 1

Historiska lämningar i Kråkegård

– utredning inför bostadsbyggande

Bäckseda socken i Vetlanda kommun
Jönköpings län

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2005:13

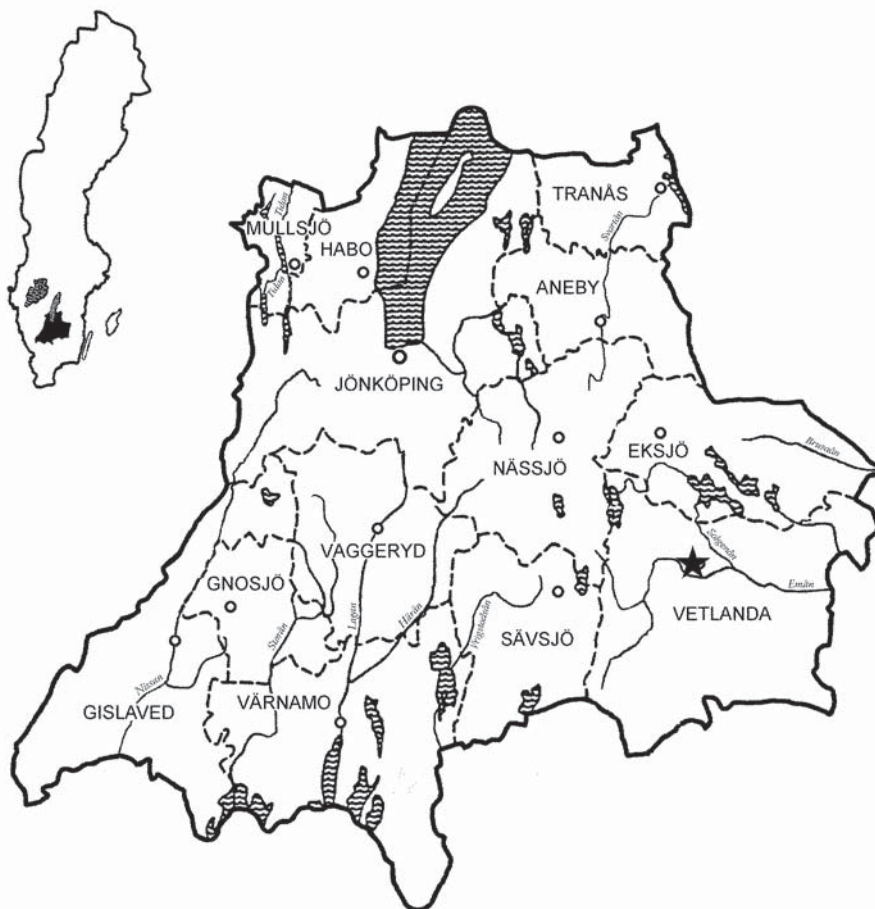
Fredrik Engman

Arkeologisk utredning etapp 1

Historiska lämningar i Kråkegård

– utredning inför bostadsbyggande

Bäckseda socken i Vetlanda kommun
Jönköpings län

Rapport, foto och renritningar: Fredrik Engman

Digital kartbearbetning: Fredrik Engman

Grafisk design: Anders Gutehall

Tryckning och distribution: Lars-Göran Gustafsson och Mariana Huzejovic.

Omslagsbilden föreställer storskifteskarta över Bäckседа Kråkegård, upprättad 1799 av Anders Chytræus (E24-3:2). Kartan har rektifierats och utredningsområdena har markerats med röd färg.

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

Jönköpings läns museum

Box 2133

550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00.

E-post: info@jkpglm.se

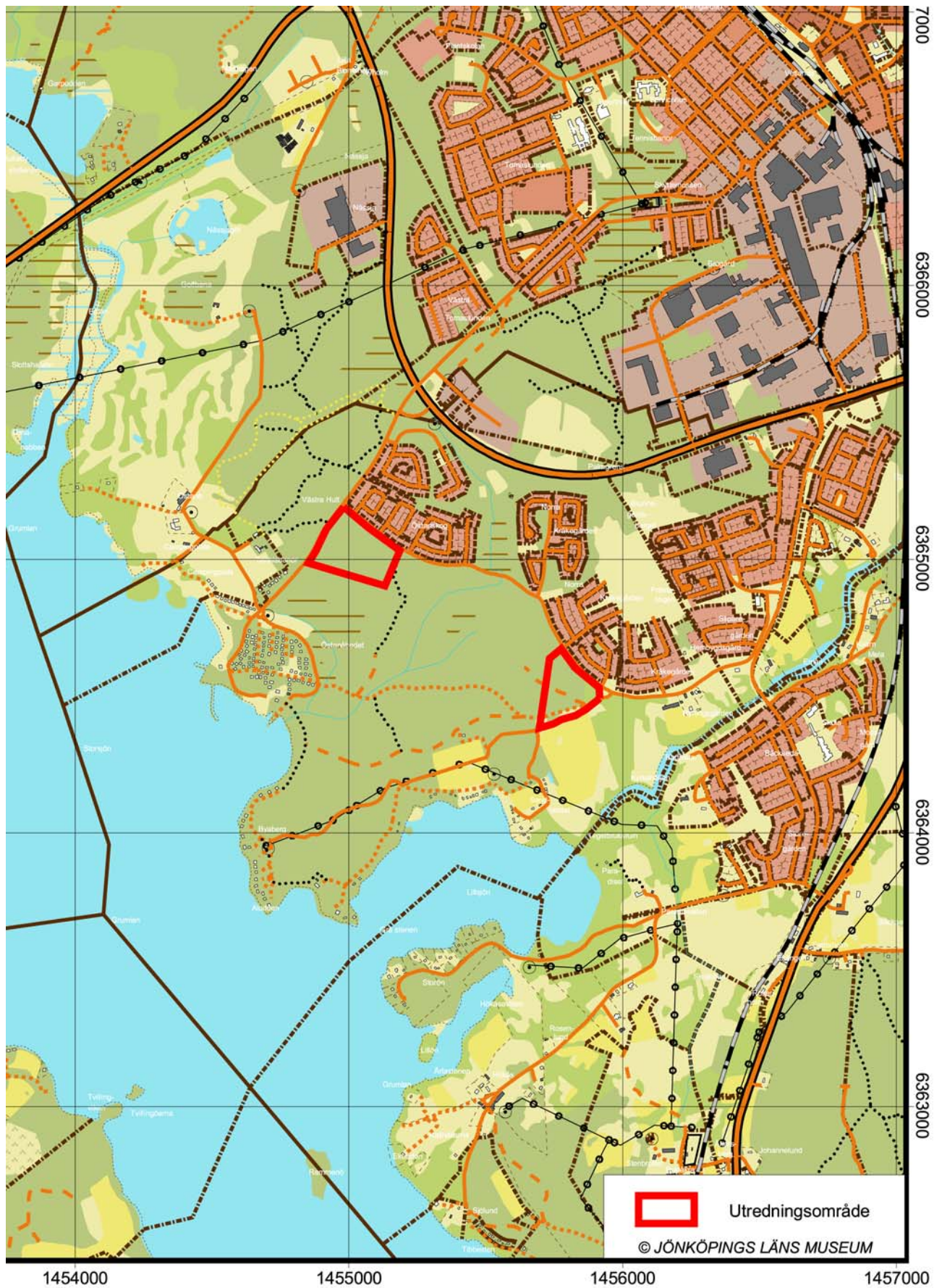
www.jkpglm.se

Innehåll

Inledning	5
Målsättning och metod	5
Fornlämnings- och kulturmiljö	5
Resultat	5
Kart- och arkivstudie	5
Fältinventering	6
Sammanfattning och åtgärdsförslag	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8
Referenser	9
Otryckta källor	9
Arkiv	9
Kartunderlag	9

Figurer

Figur 1 Utdrag ur digitala fastighetskartan	4
Figur 2 Generalstabskartan	6
Figur 3 Utdrag ur ekonomiska kartan från 1954	6
Figur 4 Karta med resultat från fältinventeringen	7

Figur 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan med utredningsområdena markerade. Skala 1:20 000.

Inledning

Jönköpings läns museum har under april månad 2005 genomfört en särskild arkeologisk utredning etapp 1 inom två områden på fastigheten Bäckседа Kråkegård. Utredningen var föranledd av Vetlanda kommuns planer att bebygga områdena.

Utredningen omfattar två områden, där det västra området omfattar en yta motsvarande ca 52 000 m² och det östra en yta om ca 36 000 m². Områdena är belägna väster om Vetlanda tätort och mellan 300 och 500 m nordöst om sjön Grumlan. Fält- och rapportansvarig var Fredrik Engman, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Målsättningen med utredningen har varit att fastställa om den planerade exploateringen berör fasta fornlämningar eller kulturhistoriskt intressanta lämningar.

Vid utredningen har det antikvarisk-topografiska arkivet vid Jönköpings läns museum gått igenom varefter en kartstudie har genomförts. Kart- och arkivstudien har därefter legat till grund för en noggrann fältinventering där de kulturhistoriska lämningarna noterats.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Inga fornlämningar är registrerade inom utredningsområdena. I närområdet finns däremot ett flertal ensamliggande gravar, antagligen från den yngre bronsåldern eller den äldre delen av järnåldern (RAÄ 21, 80, 81). Söder om Emån är fornlämningsmiljön rikare med ytterligare ensamliggande gravar (RAÄ 3, 4) men även gravfält exempelvis gravfältet RAÄ 2 vid Bäckседа skola, vilket kan dateras till yngre järnålder. I samband med vägomläggning av riksväg 31 undersöktes en kvadratisk stensättning vid Prästgården (RAÄ 109) vilken daterades till ca 400-600 e Kr (JLM 2005).

Vid kyrkan finns även ett runstensfragment (RAÄ 13) och enligt uppgift har det funnits hållristningar (RAÄ 73).

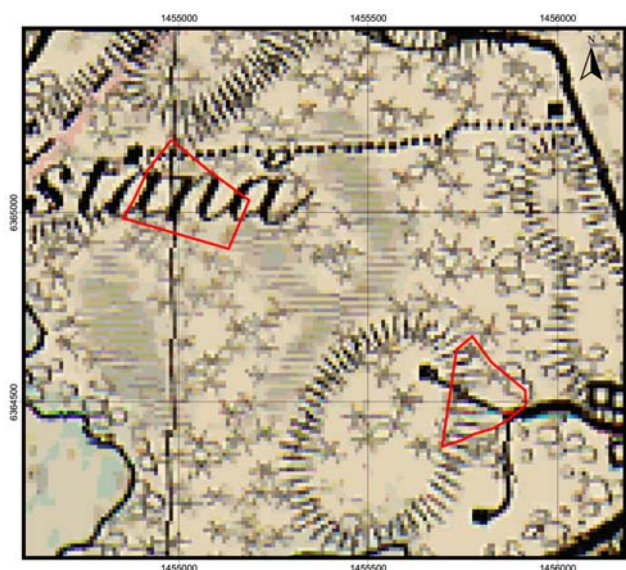
Ca 400 m söder om det östra området har det även funnits ett tegelbruk (RAÄ 95).

Resultat

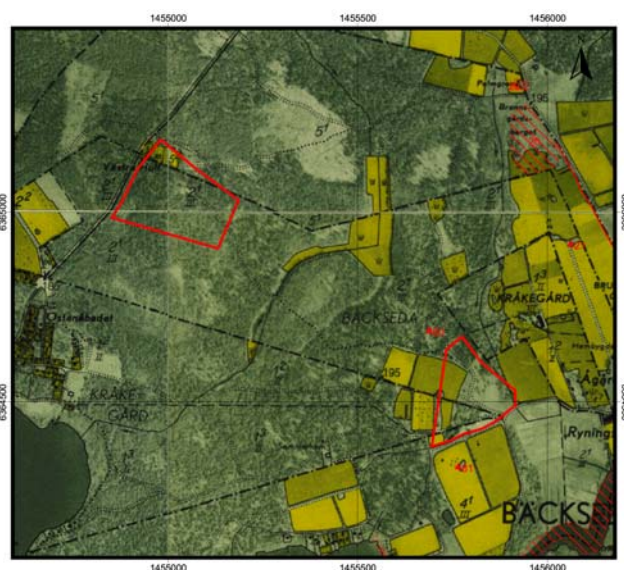
Kart- och arkivstudie

I Jönköpings läns museums antikvarisk-topografiska arkiv påträffades inget av intresse däremot visade kartstudien på en del intressanta saker som kan förklara vissa av spåren i terrängen.

En storskifteskarta över Bäckседа Kråkegård upprättas 1799 av lantmätaren A Chytræus, se omslaget (E24-3:2). De båda områdena bestod vid denna tid av ängs- och hagmarker, där det östra området låg på gränsen till åkermarken. Söder om utredningsområdet gick en fägata ut till betesmarkerna.

Figur 2 (vänster). Generalstabskartan från omkring 1900 med utredningsområdena markerade. Skala 1:20 000.

Figur 3 (höger). Utdrag ur ekonomiska kartans blad 6F2a, 2b, 3a och 3b från 1954. Utredningsområdena markerade med tjock röd linje. Skala 1:20 000.

Nästa karta som kan vara av intresse är generalstabskartan från sekelskiftet 1800/1900. På denna framgår att det östra området delvis är öppet medan det västra området består av skog. På höjden väster om det östra utredningsområdet låg ett torp eller en backstuga, se figur 2.

Under 1900-talet har en bebyggelseenhet (Västra Hult) tillkommit i det västra utredningsområdet (figur 3). Det östra området bestod främst av öppen mark, varav en stor del brukas som åker. Några rester efter bebyggelseenheten som fanns vid sekelskiftet kan inte ses i kartan utan hela området där denna var belägen är uppodlat.

Fältinventering

Vid fältinventeringen påträffades sju objekt eller områden som bedömts som kulturhistoriskt intressanta, se beskrivningen nedan och figur 4:

1. Bebyggelselämning Västra Hult

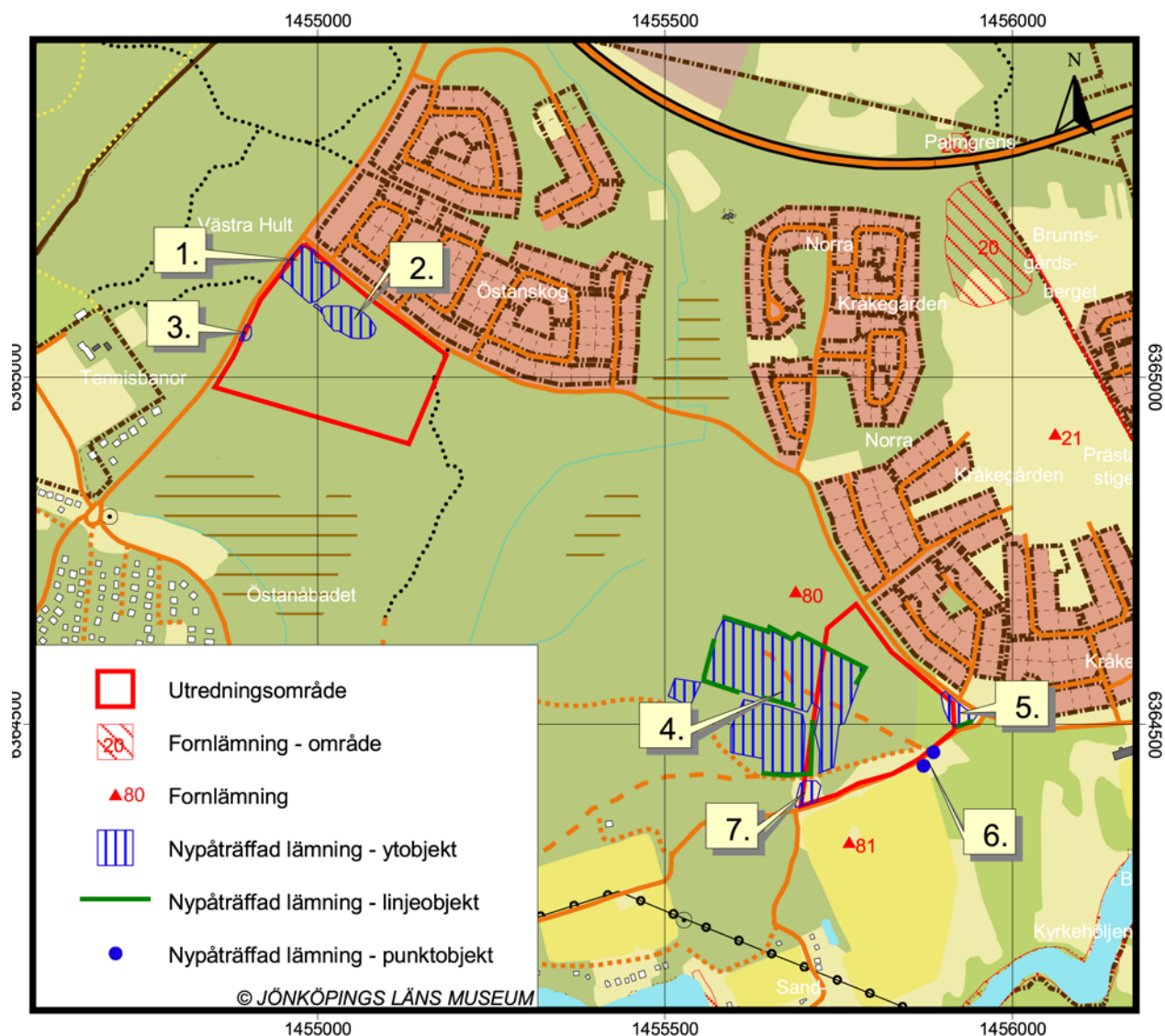
Bebyggelseplats efter Västra Hult. På platsen är idag en delvis öppen yta med tydliga brukningsspår och ett flertal botaniska relikter i form av fruktträd, prydnadsbuskar och krokusar. Området avgränsas delvis av en stenmur i söder. Enligt den ekonomiska kartan låg ett hus ungefär mitt på den öppna ytan. Några spår efter detta kunde inte iakttas vid fältinventeringen.

2. Röjningsröseområde

Fossil åker ca 90x50 m (VNV-ÖSÖ). Inom området är ca 10 röjningsrösen av blandad karaktär, 3-5 m i diameter och 0,2-0,5 m hög av 0,2-0,4 m stora stenar. I anslutning till bebyggelseenheten Västra Hult, i väster, är en stentipp ca 10 m lång och 0,2-0,7 m hög av 0,2-0,5 m stora stenar.

3. Röjningsröseområde

Inom ett mindre område ca 10x10 m stort är två röjningsrösen vilka är 3 respektive 5 m i diameter och 0,3-0,4 m höga av 0,2-0,4 m stora stenar.

Figur 4. Karta med resultat från fältinventeringen. Skala 1:10 000.

4. Fossil åker, yngre

Inom en yta av ca 230x200 m (Ö-V). Inom området är ett flertal välröjda åkerytor som i dagsläget är bevuxna med planterad tall. Åkerytorna avgränsas av stenmurar 0,8-1,2 m bred och 0,3-0,6 m hög av 0,1-0,4 m stora stenar. Enligt Generalstabskartan skall en bebyggelseenhet varit belägen på en av åkerytorna ca 80-100 m väster om utredningsområdet. Inga spår efter denna kunde påträffas i den täta tallplanteringen.

5. Fossil åker, yngre

Inom en yta av ca 50x20-30 m (Ö-V). Åkerytan avgränsas i SÖ av en mindre stenmur, ca 10 m lång och 1,2-1,5 m bred samt 0,5 m hög av 0,3-0,5 m stora stenar.

6. Grindstolpar

I anslutning till den äldre vägsträckningen finns två grindstolpar av huggen granit, 0,8-1,1 m höga och 0,3-0,4 m breda samt 0,3-0,4 m tjocka.

7. Fossil åker, yngre

Inom en yta av ca 40x 40 meter, vilken avgränsas av stenmur/terrasskant i väster.

Sammanfattning och åtgärdsförslag

Jönköpings läns museum har genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 inom två områden i Vetlanda kommun. Utredningen föranleddes av Vetlanda kommuns planer på att bebygga områdena. Inom områdena påträffades sju områden/objekt, vilka samtliga var av yngre karaktär och bestod av en bebyggelselämning, fossil åkermark och grindstolpar. Den fossila åkermarken hör troligen till den relativt sentida bebyggelsen i närområdet.

Länsmuseet anser, utifrån lämningarnas yngre karaktär, att inga vidare antikvariska åtgärder krävs inom utredningsområdet. Länsmuseet rekommenderar dock att de stenmurar som påträffats inom det östra området bevaras och anpassas till detaljplanen. Detta gäller främst stenmuren som avgränsar området åt norr, som därmed skulle bli en tydlig gräns mot fornlämning, RAÄ 80. Länsstyrelsen beslutar om vidare åtgärder krävs.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:	431-453-05
Jönköpings läns museums dnr:	18/05
Beställare:	Vetlanda kommun, Tekniska kontoret
Fält- och rapportansvarig:	Fredrik Engman
Fältpersonal:	Fredrik Engman
Fältarbetstid:	050412
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Vetlanda kommun
Socken:	Bäckseda socken
Fastighetsbeteckning:	Kråkegård 1:9 m fl
Belägenhet:	Ekonomiska kartans blad 6F 2a, 2b, 3a och 3b
Koordinater:	V området x6365023 y1455014 Ö området x6364520 y1455797
Undersökningsyta:	V området ca 52 000 m ² Ö området ca 36 000 m ²
Fornlämningstyp och tidsperiod:	Historiska lämningar

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv

Referenser

Otryckta källor

JLM, 2005. Rapportmanus avseende arkeologiska undersökningar, ny sträckning av väg 31. JLM dnr 88/96

Arkiv

Fornminnesregistret, FMIS; <http://www.fmis.raa.se/fmis/>

Kartunderlag

Storskifteskarta över Bäckseda Kråkegård, upprättad 1799 av Anders Chytraeus, akt E24-3:2.

Ekonomisk karta 6F 2a, 2b, 3a och 3b. Tryckt 1954.